

KIELIASIAIN NEUVOTTELUKUNTA
DELEGATIONEN FÖR SPRÅKÄRENDEN

Toimintakertomus vuodelta 2016

1. Neuvottelukunnan kokoonpano

Kieliasiaain neuvottelukunta on asiantuntija- ja valmisteluelin, jolla kielilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (433/2004) 3 §:n mukaan on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään kaksitoista muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna ainakin oikeudellinen, sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja sivistystoimen, ulkomaalais- ja maahanmuuttoasioiden, kunnallishallinnon sekä kielenhuollon tai kielentutkimuksen asiantuntemus.

Valtioneuvosto asetti 17.3.2016 neljännen kieliasiaain neuvottelukunnan toimikaudeksi 1.4.2016–31.3.2020.

Kieliasiaain neuvottelukuntaan kuuluivat Pirjo Hiidenmaa, FT, Tietokirjallisuuden ja – kirjoittamisen professori, Helsingin yliopisto (puheenjohtaja), Markku Suksi, S.J.D, VTT, julkisoikeuden professori, Åbo Akademi (varapuheenjohtaja), Kaisa Alanne, johtaja, Kuurojen liitto ry (varajäsen: Salli Kankaanpää, kielenhuolto-osaston johtaja, Kotimaisten kielten keskus), Göran Honga, johtaja, Vaasan sairaanhoitopiiri (Timo Keistinen, lääkintöneuvos sosiaali- ja terveysministeriö), Pasi Saukkonen, erikoistutkija, dosentti, Helsingin kaupungin tietokeskus (Annika Forsander, kehittämisspällikkö, työ- ja elinkeinoministeriö), Liisa Pohjolainen, opetustoimen johtaja, Helsingin kaupunki (Satu Pessi, puheenjohtaja, Suomen ruotsinopettajat ry), sekä Linnéa Henriksson, VTL, yliopisto-opettaja Åbo Akademi (Christoffer Masar, kaupunginjohtaja, Kauniaisten kaupunki).

Neuvottelukunnalla on pysyviä asiantuntijoita, jotka Saamelaiskäräjät, Suomen Kuntaliitto, Svenska Finlands folkting ja

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat nimittäneet. Saamelaiskäräjien asiantuntijana on kieliturvasihteeriksi Siiri Jomppanen, Suomen Kuntaliiton asiantuntijoina ovat tutkimusjohtaja Marianne Pekola-Sjöblom ja johtaja Kristina Wikberg, Folktingetin asiantuntijana on pääsihteeri Markus Österlund ja yhdenvertaisuusvaltuutetun asiantuntijana yhdenvertaisuusvaltuutettu Kirsi Pimiä.

Neuvottelukunnan sihteereinä toimivat oikeusministeriön tehtävään määräämät virkamiehet: kieliasiaainneuvos Corinna Tammenmaa (pääsihteeri) ja ylitarkastaja Liisa Männistö (sihteeri).

2. Neuvottelukunnan toiminta vuonna 2016

Kokoukset

Kieliasiaain neuvottelukunta kokoontui vuonna 2016 kaksi kertaa.

Neuvottelukunnan järjestäytymiskokous pidettiin 27.4.2016. Kokouksessa käytiin läpi neuvottelukunnan toiminta ja tehtävät sekä päätettiin pysyvien asiantuntijoiden kutumisesta ja työryhmien asettamisesta. Kokouksessa päätettiin myös toimikaudelle asetettavista pitkän aikavälin tavoitteista ja hyväksyttiin toimintasuunnitelma vuodelle 2016. Vuosien 2016–2018 pääteemat ovat seuraavat: 2016 oikeusministeriön avustaminen kielilainsäädännön soveltamisesta annettavan hallituksen kertomuksen valmistelussa; 2017 kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kieliolot sosiaali- ja terveystaloudessa; 2018 kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kieliolot koulutuksessa. Vuoden 2019 teema jätettiin vielä avoimeksi, mutta yhtenä ehdotuksena nostettiin esiin itsenäisen Suomen tasavallan vuoden 1919 hallitusmuodon kirjaus suomesta ja ruotsista maan kansalliskielinä. Lisäksi kokouksessa keskusteltiin kieliasiaain neuvottelupäivien rakenteesta ja konseptista. Teemoina olivat myös hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 ja ajankohtaiset hallinnon rakenneuudistukset.

Neuvottelukunnan toinen kokous järjestettiin 20.10.2016 heti samana päivänä järjestetyn kieliasiaain neuvottelupäivän jälkeen. Kokouksessa käytiin palautekeskustelu neuvottelupäivästä ja sen kehittämistä. Neuvottelupäivien järjestämistä päätettiin jatkaa vuosittain. Tilaisuuden konseptia päätettiin jatkossa kehittää mm. kokoonpanon ja keskusteluteemojen rajauksen osalta. Kokouksessa myös keskusteltiin neuvottelukunnan lehdistötiedotteesta koskien neuvottelupäivän sisältöjä ja keskusteluja sekä kuultiin tilannekatsaus hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta 2017.

Kokouksissa neuvottelukunta kuuli neuvottelukunnan jäsenten ja asiantuntijoiden sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden alustuksia tai puheenvuoroja kielellisten oikeuksien toteutumisesta eri asiakokonaisuuksissa seuraavasti:

- ylitarkastaja Vava Lunabba oikeusministeriöstä esitteli vuonna 2017 annettavan hallituksen kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta valmisteluajataulun ja pääteemat;
- neuvottelukunnan pääsihteeri, kieliasiaainneuvos Corinna Tammenmaa oikeusministeriöstä esitteli maakuntalaki- sekä sote- ja aluehallintouudistusten tilanteen ja niiden mahdolliset vaikutukset kielilainsäädäntöön;
- hallitusneuvos Heikki Liljeroos oikeusministeriöstä esitteli käräjäoikeusverkoston uudistushankkeen tilanteen

Neuvottelukunnan toiminnan painopisteet

Toiminnan painopisteet vuonna 2016 olivat kielilainsäädännön täytäntöönpanon ja soveltamisen seurannassa sekä meneillään olevien ja suunniteltujen hallinnollisten rakennemuutosten seurannassa.

Kieliain neuvottelupäivä

Neuvottelukunta järjesti laatuaan ensimmäisen kieliain neuvottelupäivän 20.10.2016. Tilaisuuden tarkoituksena oli käynnistää avoin vuoropuhelu eri kieliryhmien ja hallituksen välillä. Neuvottelupäivän pääteemoina olivat Suomessa vallitseva asenneilmapiiri eri kieliryhmiä kohtaan sekä kielellisten oikeuksien toteutuminen sosiaali- ja terveyspalveluissa.

– Hallitus haluaa kuulla, mitä kieliryhmillämme on sanottavana. Tulimme tänne osallistumaan, etsimään ratkaisuja ja rakentamaan arvostusta toistemme kieliä ja kulttuureita kohtaan. Vaikka kieliryhmien koko ja asema ovat erilaiset, niin usein kieliryhmien huolet ovat samankaltaisia, totesi oikeusministeri Jari Lindström neuvottelupäivässä pitämässään puheessa.

Kieliryhmien puheenvuoroja yhdisti huoli kiristyneestä kieli-ilmapiiiristä ja pelko siitä, että yhtäältä kieliryhmät eivät tunne kielellisiä oikeuksiaan, ja toisaalta viranomaiset eivät noudata velvoitteitaan niiden toteuttamiseksi. Keskustelu heijasteli myös hyvin suomalaisen yhteiskunnan monimuotoistumista ja monikielistymistä.

Neuvottelupäivän aikana keskusteltiin suomen-, ruotsin-, saamen-, romanin-, viittoma- ja karjalankielisten sekä maahanmuuttajaryhmien esiin nostamista kysymyksistä. Ministeri Lindströmin lisäksi kysymyksiin olivat vastaamassa kieliainneiden kannalta keskeisimmät virkamiehet eri ministeriöistä. Neuvottelupäivään oli tällä kertaa kutsuttu Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, Romaniain neuvottelukunta, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Suomalaisuuden liitto ry, Karjalan kielen seura ry ja Suojärven pitäjöseura ry sekä kieliainne neuvottelukunnan jäsenet.

Kieliainne neuvottelupäivä on tarkoitus järjestää jatkossa vuosittain ajankohtaisista teemoista kieliainneihin ja kielellisiin oikeuksiin liittyen.

Kuulemiset ja tapaamiset

Neuvottelukunta kuuli 22.8.2016 hallinto-oikeuden professori Olli Mäenpäättä kielellisten oikeuksien toteutumisesta SOTE-uudistuksessa sekä käräjäoikeusverkoston uudistuksessa.

Kannanotot ja tiedotteet

Neuvottelukunta julkaisi 6.9.2016 oikeusministeriön verkkosivulla kannanoton kielellisten oikeuksien edistämiseksi ja kielellisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen ja käräjäoikeusverkoston uudistamisen yhteydessä. Kannanotto perustui 22.8.2016 järjestettyyn professori Mäenpään kuulemiseen.

21.10.2016 neuvottelukunta julkaisi oikeusministeriön verkkosivuilla tiedotteen/verkkouutisen koskien 20.10.2016 järjestetyn kieliainne

neuvottelupäivän sisältöjä ja keskusteluja. Tiedotteessa nostettiin esiin neuvottelupäivän keskeiset teemat ja neuvottelukunnan johtopäätökset niistä. Tiedote on toimintakertomuksen liitteenä.

Helsingissä 3. maaliskuuta 2017

Pirjo Hiidenmaa
Puheenjohtaja

Anna Saarela
Sihteeri

Kieliryhmät ja ministeri Lindström keskustelivat ensimmäisillä kieliasiain neuvottelupäivillä

Julkaistu 21.10.2016

Kieliasiain neuvottelukunta tiedottaa

Suomen eri kieliryhmät kokoontuivat ensimmäistä kertaa järjestettyihin kieliasiain neuvottelupäiviin 20. lokakuuta. Tilaisuuden järjesti oikeusministeriön yhteydessä toimiva kieliasiain neuvottelukunta. Tarkoituksena oli käynnistää avoin vuoropuhelu eri kieliryhmien ja hallituksen välillä.

Neuvottelupäivän päätteemoina olivat Suomessa vallitseva asenneilmapiiri eri kieliryhmiä kohtaan sekä kielellisten oikeuksien toteutuminen sosiaali- ja terveystalvissa. Puheenvuoroja yhdisti huoli kiristyneestä kieli-ilmapiiristä ja pelko siitä, että yhtäältä kieliryhmät eivät tunne kielellisiä oikeuksiaan, ja toisaalta viranomaiset eivät noudata velvoitteitaan niiden toteuttamiseksi. Keskustelu heijasteli myös hyvin suomalaisen yhteiskunnan monimuotoistumista ja monikielistymistä.

Hallitus toivoo rakentavaa keskustelua

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström peräänkuulutti puheenvuorossaan hyvää keskustelukulttuuria ja aitoa vuoropuhelua hallituksen ja kieliryhmien välillä.

– Hallitus haluaa kuulla, mitä kieliryhmillämme on sanottavana. Tulimme tänne osallistumaan, etsimään ratkaisuja ja rakentamaan arvostusta toistemme kieliä ja kulttuureita kohtaan. Vaikka kieliryhmien koko ja asema ovat erilaiset, niin usein kieliryhmien huolet ovat samankaltaisia, Lindström totesi.

Kieliasiain neuvottelukunnan puheenjohtaja, professori Pirjo Hiidenmaa korosti kielen merkitystä sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta.

– Olipa kyse ajatuksista, palveluista tai tiedosta, kieli on entistä tärkeämpi. Kohtaamme toisen ihmisen kielen avulla, ja kielen avulla voimme hänet myös ohittaa. Sananvapauden juhluvuotta tulisi viettää puhumalla kauniisti ja myötätuntoisesti kaikkia niitä kieliä, joita Suomessa käytetään, Hiidenmaa sanoi.

Johtopäätöksenä tilaisuudesta kieliasiain neuvottelukunta esittää seuraavaa:

- Suomen kieliryhmät ovat huolestuneita yleisen kieli-ilmapiirin huonontumisesta. Asenteet ovat koventuneet ja kaikilla kieliryhmillä on kokemusta väheksyvistä ja henkilöön tai hänen ominaisuuksiinsa kohdistuvista puheista. Kieliasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että hallitus irtisanoutuu selkeästi kaikenlaisesta vihapuheesta ja kohdentaa riittävästi voimavaroja ennaltaehkäisevään ja hyvää kieli-ilmapiiriä rakentavaan toimintaan. Viranomaisilla on erityinen vastuu kielellisten

oikeuksien edistämisestä. Siksi viranomaisten tietoisuutta kielellisistä oikeuksista sekä asennoitumista eri kieliä kohtaan tulee parantaa.

- Vaikka lainsäädäntö on pääosin kunnossa, kielellisten oikeuksien käytännön toteutumisessa on jatkuvia puutteita. Neuvottelukunta painottaa, että kielelliset oikeudet ovat perusoikeuksia, joita ei voi erottaa muista perusoikeuksista. Hallinnollisia uudistuksia valmistellessaan hallituksen tuleekin varmistaa, että kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan sekä lainsäädännössä että rahoituksessa. Uudistusten kielelliset vaikutukset tulee arvioida systemaattisesti. Kieliryhmien omat näkemykset esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtämisen osalta on otettava vakavasti. Uudistukset eivät saa heikentää oikeuksien tasoa tai omakielisten palveluiden tosiasiallista toteutumista.
- Kieliryhmät ovat olennainen osa Suomea ja hyvät suhteet eri kieliryhmien välillä on tärkeä säilyttää. Hallituksen tulee kuulla kieliryhmiä niin uudistuksiin liittyen kuin muutenkin säännönmukaisesti. Tästä syystä kieliain neuvottelupäivä on tarkoitettu järjestää jatkossa vuosittain ajankohtaisista teemoista kieliainasioihin ja kielellisiin oikeuksiin liittyen.
- Neuvottelukunta kiinnittää huomiota siihen, että Euroopan neuvoston kansallisia vähemmistöjä koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa valvovan neuvoston komitean suosituksissa on nostettu esiin samoja teemoja kuin neuvottelupäivässä: rakentava vuoropuhelu saamelaisien kanssa, kansalliskielistrategian toimeenpano ja kiristyneet etniset suhteet.

Neuvottelupäivän aikana keskusteltiin suomen-, ruotsin-, saamen-, romanin-, viittoma- ja karjalankielisten sekä maahanmuuttajaryhmien esiin nostamista kysymyksistä. Ministeri Lindströmin lisäksi kysymyksiin olivat vastaamassa kieliainasioiden kannalta keskeisimmät virkamiehet eri ministeriöistä. Neuvottelupäivään oli tällä kertaa kutsuttu Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, Romaniasiaain neuvottelukunta, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Suomalaisuuden liitto ry, Karjalan kielen seura ry ja Suojärven pitäjöseura ry sekä kieliain neuvottelukunnan jäsenet.

Lisätietoja:

Kieliain neuvottelukunnan puheenjohtaja, professori Pirjo Hiidenmaa, p. 02941 54001, tai neuvottelukunnan pääsihteerin, kieliainneuvos Corinna Tammenmaa, p. 02951 50181